

L'entrevista

Marina Pallás

Albert Curto i Laura Tienda, autors d' 'El vapor Anita, la història d'un mite'

"El vapor 'Anita' va ser una promesa de canvi"

De quin any a quin any va navegar l'Anita?

Albert Curto: Va ser inaugurat l'any 1915 i va deixar de navegar el 1928, però no es va enfonsar fins al 1937.

Es va enfonsar?

A.C.: Sí, quan ja estava amarrat i en desús, en una gran riuada a Sant Jaume d'Enveja, davant de l'illa de Gràcia.

D'on a on anava i amb quantes expedicions?

A.C.: De Deltebre, que en aquell moment era Jesús i Maria i la Cava, amb parada a Amposta, fins a Tortosa. Connectava la gent dels pobles del Delta amb la ciutat. Sortien a primera hora del matí, els costava dos hores i al migdia tornaven. Era diari, una sola expedició.

Quan i on va ser construït i amb quin propòsit?

A.C.: A Tortosa, als tallers Sales el 1915. Els propietaris, la família Pons, ja ho havien sigut d'una anterior embarcació, *Ciudad de Tortosa*, un altre vapor que va entrar en desús. Tot i que es feia aquest trajecte i la gent l'usava, la família Pons emprava l'*Anita* per a ús privat.

Laura Tienda: És curiós perquè de seguida vam veure que l'*Anita* tenia diferents cabines, i una de privada. La família Pons, quan venia a Tortosa, l'usava per anar a l'illa de Buda i fer excursions amb els nebots i tota la família. A Tortosa tenien propietats, però ells eren de Manresa, industrials del tèxtil, i a Puig-reig van crear una colònia industrial molt potent, que és on estan enterrats.

Era car viatjar amb vapor?

L.T.: L'*Anita* tenia tres usos: el privat, els trajectes regulars i les excursions fins a l'illa de Buda. Cap al 1924, un trajecte curt d'Amposta a Tortosa costava una pesseta. Fins a la Cava ja valia 1 peseta i 75 cèntims. I el més car era a l'illa de Buda, que costava 5 pessetes. Feien sortides fins al far, anaven a passar-hi el dia. Sortien a les 7 del matí i fins a les 7 de la tarda. S'han conservat fotografies d'aquelles excursions.

A.C.: També servia per portar arròs. La família tenia una fàbrica per espellobar l'arròs i l'embarcació servia de transport de mercaderia. No només va ser pensada per a l'ús de la gent.

Era comuna la navegabilitat per l'Ebre en aquella època?

A.C.: Feia uns 50 que funcionaven vapors a l'Ebre, però no n'hi havia molts i no van coincidir alhora. El vapor sempre va tindre problemes.

L.T.: Sí, hi ha moltes notícies que l'*Anita* es quedava embarrancat i no podia fer el trajecte. De fet, el mateix dia de la inauguració van haver d'amollar més aigua perquè no hi havia prou cabal. Vam trobar un relat en un diari on s'explica que els passatgers patien per si hi havia prou ai-

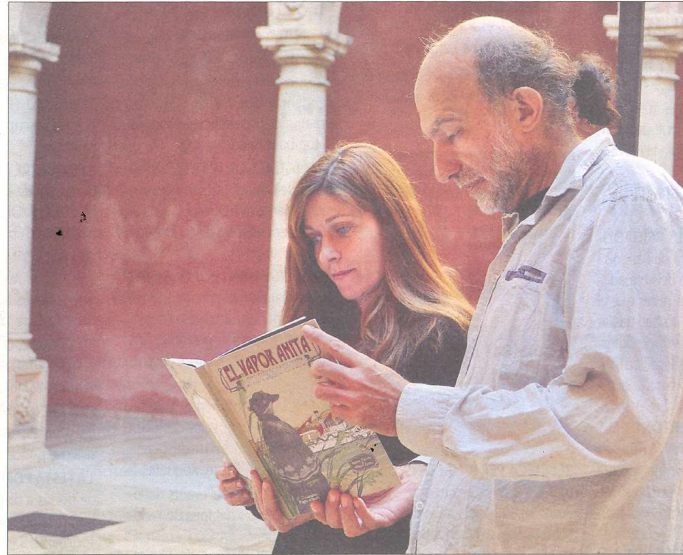

FOTO NÚRIA CARO

gua. Tenien temor de quedar-se embarrancats.

Per això va quedar en desús.

A.C.: En el moment que s'inaugura el carrilet el 1927 el vapor deixa de tindre sentit. El carrilet garantia un viatge sense problemes de si el riu anava alt o baix.

L.T.: El carrilet havia de fer més trajectes i en menys temps, i amb un preu més barat. L'*Anita* va continuar un temps transportant l'arròs de la mateixa família cap a la fàbrica d'espellobar, que era una de les primeres de l'Estat.

Com era Tortosa l'any 1915?

L.T.: Començava a haver-hi indústria i expectatives de futur. Hi havia el doctor Ferran, Landerer a l'Observatori de l'Ebre, Felip Pedrell, Joan Abril... Hi havia persones amb molt de potencial.

A.C.: Era una època en què hi havia moltes expectatives. Econòmicament, per la qüestió de l'oli i el conreu de l'arròs. Però Tortosa sempre ha estat lligada a l'agricultura. El fet de construir el vapor *Anita* va ser un intent de promesa de canvi no només pel port fluvial, sinó com a indústria.

I es va truncar. Per què?

L.T.: Perquè no deixava de ser una àrea rural on costa molt que arriben els canvis. No van apostar fort pels canvis científics. Molts dels que tenien tant de potencial van haver de marxar fora perquè aquí no trobaven el suport de les institucions.

Es podria tornar a recuperar un vapor Anita avui en dia? A nivell turístic...

L.T.: Té un punt romàntic l'embarcació. Segur que seria un atractiu turístic, amb la gent vestida d'aquells anys, que s'evocues aquella època. Crec que molta gent s'animaria. Però ja sabem que, tot i que ara hi ha embassaments, el riu tan aviat té aigua com no i potser acabaria tenint la mateixa problemàtica que fa cent anys.

A.C.: Atractiu, sí que ho seria i, de fet, ja se n'ha fet alguna cosa. Cal tindre en compte, però, que l'*Anita* que es va enfonsar no té res a veure amb el del 1915 perquè l'any 1924 es va refer totalment al port de Tarragona i anava amb gasoil.

Com vau pensar en dedicar-li un llibre?

L.T.: Tornàvem d'un viatge i a la conversa va sortir l'*Anita*. Ens vam preguntar qui seria l'*Anita* de veritat i l'Albert va dir que no hi havia un estudi definitiu. Ha sigut una aventura, hi havia moltíssimes coses a descobrir que no es coneixien.

A.C.: És un element del qual se'n parla molt, però se'n sabia poc. Volem aprofundir-hi. I, sobretot des d'un punt de vista humà, conèixer qui hi havia darrere de l'*Anita*. L'*Anita* era una dona.

Qui?

A.C.: La dona de Lluís G. Pons, Anna Roca. No se sabia quina cara tenia ni què havia fet i vam començar a esbrinar qui era. L'estudi està estructurat en les persones que van formar part de l'embarcació. El vaixell no és un producte aïllat; s'ha de parlar de les persones que hi van intervingre, administrar o pujar. Tot t'entendria sempre que hi haja persones.

L.T.: Anita ens va enamorar. El primer que vam

Albert Curto (Tortosa, 1960) va estudiar Història a la Universitat de Barcelona i està especialitzat en Història Medieval. Des de l'any 1992 és director de l'Arxiu Comarcal del Baix Ebre. **Laura Tienda** (Sabadell, 1975) va estudiar Història a la Universitat Autònoma de Barcelona i és tècnica de suport a l'Arxiu des del 2010. Els dos han treballat conjuntament en la confecció dels llibres 'Francesc Bas Espuny i el cartellisme de postguerra a Tortosa' i la sèrie fotogràfica 'Finestres al passat', d'Onada Edicions. Aquest dissabte a les 19.30 h, a la Cambra de Comerç de Tortosa, presenten el seu nou llibre: 'El vapor Anita, la història d'un mite'.

veure va ser la seua làpida. La historiadora de la Colònia Pons ens va passar una fotografia on apareixia ella. Anava de negre, amb el cap baix, molt trista. La historiadora ens va explicar que es comentava que ella era molt solitària, un personatge misteriós. Finalment vam descobrir que havia tingut una filla que havia mort de petita, d'aquí aquell posat... Hem volgut recuperar la seua vida, recuperar un personatge femení perquè sempre quedava a l'ombra del seu marit.

Deixant a banda el llibre, també esteu preparant una exposició.

A.C.: Serà una exposició bàsicament gràfica, seguint el mateix esquema de personatges, però centrat en el centenari. S'inaugurarà al novembre als serveis territorials de Cultura. Amb tot, el llibre és l'ànima de tot plegat. Portem quatre anys d'investigació.

L.T.: Ara estem treballant molt i també col·laborem amb el Museu de les Terres de l'Ebre. Volem que siga molt visual, que es pugui veure tota la gent que hi havia darrere de l'*Anita*. També tindrem una maqueta enorme de l'embarcació. Serà itinerant; anirà a Amposta, a Deltebre i potser al Museu Marítim de Barcelona. Volem que arribe al màxim de gent possible. ■